

N:o 1.

Ank. till Riksd. Kansli d. 12 April 1869, kl. 12 midd.

Betänkande, i anledning af väckt förslag om införande af ett nytt myntsystem, grundadt på guld.

För handläggning af åtskilliga till Banko-Utskottet hänvisade frågor, deribland ett af Herr *A. O. Wallenberg* i Första Kammaren framställt förslag om införande af ett nytt myntsystem, har detta Utskott begärt sammanträde med Lag-Utskottet, jemlikt 47 § Riksdags-ordningen, hvadan sålunda sammansatt Utskott nu har att afgifva yttrande i anledning af nyssnämnda förslag, som innehålles i motionen N:o 30.

Motionären framställer följande förslag:

1:o). Det guldmynt, som enligt Kongl. Förordningen af den 31 Juli 1868 benämnes Carolin, deraf $31 = 100$ gram $\frac{900}{1000}$ -delar fint guld, skall vara Svenska myntenheten.

2:o). Jemte carolin kommer jemväl ytterligare ett guldmynt om $2\frac{1}{2}$ carolin att utpräglas.

3:o). Tiondedelen af en carolin benämnes Mark och skall blifva det nya myntsystemets räkneenhet; denna mark indelas uti 100 öre.

4:o). Silfverskiljemynt utpräglas efter 20 mark $= 100$ gram $\frac{835}{1000}$ -delar fint silfver.

5:o). Efter denna halt och vigt utmyntas af silfver: 2-markstycken, 1-markstycken, 50-örestycken, 20-örestycken.

6:o). Ingen, utom Kronan, är pliktig att i en och samma liquid emottaga mer än tio mark i silfvermynt.

7:o). Af den blandning, bestående af 95 delar koppar, 4 delar tenn och 1 del zink, som kallas myntmetall, utmyntas 80 öre = 100 gram.

8:o). Af koppar-skiljemynt utpräglas: 5-örestycken, 2-örestycken, 1-örestycken.

9:o). Ingen, utom Kronan, är pliktig emottaga i en och samma likvid mer än 100 öre kopparmynt.

10:o). I enlighet med Kongl. Myntordningen af den 3 Februari 1855, komma tvänne myntstycken, *hel riksdaler specie* och *en fjerdeds riksdaler specie* efter 1830 års myntfot att tillvidare vid Kongl. Myntverket utmyntas.

11:o). Allt mindre silfvermynt än $\frac{1}{4}$ -dels riksdaler specie förklaras från och med år 1870 vara skiljemynt, deraf ingen utom Kronan är pliktig att i en och samma likvid emottaga mer än 4 riksdaler riksmünt.

12:o). I afseende på *remedium* af vigt och finhet å skiljemyntet, komma nu varande bestämmelser att i tillämpliga delar blifva gällande;

Och har motionären, under förutsättning att förslagen af Riksdagen bifollos, tillika hemställt, det Riksdagen ville till Kongl. Maj:t öfverlemna att bestämma tidpunkten, när förordningar i dessa ämnen borde utfärdas.

Innan Utskottet ingår i sjelfva hufvudfrågan, eller huruvida ett nytt myntsystem, grundadt på guld, bör införas, har Utskottet i första rummet haft att öfverväga, huruvida hinder deremot för närvarande förefinnes uti 72 § Regeringsformen och således antagandet af ett guldmynt-system måste, äfven om det i sig sjelf vore ändamålsenligt, försakas, så länge nämnda grundlagsbud icke är undanröjdt. Då nemligen sista punkten af 72 § Regeringsformen stadgar, att de, enligt en föregående punkt, af Riksbanken utgifna sedlar, som för mynt i riket må erkännas, skola efter deras lydelse *med silfver* inlösas, har det ifrågasatts, om icke härigenom äfven borde anses förklaradt och i grundlagen fastställt, att *silfver* skall vara grunden för landets värdelikare eller den metall, hvaraf likaren skall bestå. Om ock denna åsigt kan sägas finna stöd uti en nog allmänt utbredd föreställning, som sednast under innevarande riksdag gifvit sig tillkänna icke allenast uti det af Konstitutions-Utskottet afgifna förslag till ändring af 72 § Regeringsformen, hvilket genom Andra Kammarens beslut förfallit, utan äfven vid de i ämnet uti Kamrarne hållna öfverläggningar, torde densamma deremot vid en noggrannare granskning af sjelfva stadgandet i och för sig sjelft och af de förhandlingar, hvilka vid detsammans införande i grundlagen egde rum, befinnas ohållbar. Införandet deraf skedde, såsom bekant, vid 1850—1851 årens riksdag, sedan detsamma vid 1847—1848 årens riksdag blifvit af Rikets Ständer antaget till hvilande i grundlagsenlig ordning; men hvarken det Betänkande, med hvilket Konstitutions-Utskottet vid sistnämnda årens riksdag tillstyrkte berörda stadgande, eller Riksståndens förhandlingar i ämnet antyda, än mindre uttala någon i sjelfva verket så föga rimlig afsigt som den, att såmedelst med grundlagens helgd omgärda silfrets

egenskap att utgöra grund för värdelikaren. Afsigten var nemligen endast den i motiveringen också uttryckta, att gifva säkerhet för inlösen af Bankens sedlar med klingande mynt. Att lagstiftaren icke kan antagas hafva haft förstnämnda afsigt med införandet i 72 § Regeringsformen af stadgandet om sedlarnes inlösande med silfver visar sig äfven deraf, att en helt annan §, eller den 79:de, handlar om rikets mynt och sättet för bestämmandet af förändringar deri.

Men om äfven detta erkännes, så kunde dock måhända antagas, att ifråga- varande grundlagsstadgande indirekt förhindrade införandet af guld såsom värde- mätare, då, genom nämnda stadgandes tydning såsom ett ovilkorligt påbud att Riksbankens sedlar skulle gälla såsom mynt, dessa i sjelfva verket skulle förklarats vara värdemätare, och af föreskriften, att de skola med silfver inlösas, vore en följd att landets mynt icke — annorlunda än såsom konventionellt — skulle kunna ut- göras af annan metall än silfver.

Att det oftanämnda grundlagsstadgandet innebär, eller åtminstone gifvit anledning till förvirring i föreställningarne om myntets natur är otvifvelaktigt; men desto viktigare är, att icke åt detsamma må gifvas en vidsträcktare betydelse, än den sjelfva ordalydelsen innehåller. Denna är: att "Riksdagen allena eger rätt att genom Banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas" samt att "*dessa* sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse *med silfver* inlösas"; och då härmed, efter Utskottets förmenande, ingalunda är uttaladt, att ju icke andra sedlar eller förbindelser än sådana, som böra för mynt erkännas, finge af Banken utgifvas. så bortfaller härmed äfven stödet för det antagande, som af stadgandet skulle följa, att banksedlar icke finge utställas, lydande på inlösen med t. ex. guld. Men om sådana kunna af Riksdagen genom Banken utgifvas, allenast att de icke erhålla den egenskap att såsom mynt ovilkorligen erkännas, hvilken egenskap icke enligt sakens natur hos dem finnes eller bör dem tilläggas, så lärer så mycket mindre det merberörda stadgandet hindra fattandet af ett beslut att bestämna *sjelfva myntet* i guld.

Ett dylikt beslut, om det eljest anses nyttigt, kan då vidtagas utan den omgång, som en grundlagsändring fordrar, allenast med iakttagande af hvad 79 § Regeringsformen föreskrifver, nemligen att dertill erfordras Konungens och Riks- dagens gemensamma bifall.

På nu anförda skäl finner Utskottet för sin del grundlagens nuvarande lydelse icke hindra fattandet och genomförandet utaf ett beslut om antagande af guld till grund för landets myntsystem.

Hvad då angår sjelfva saken, så förekomma dervid trenne hufvudfrågor, nemligen dels huruvida öfver hufvud guld må anses ega företräde framför silfver såsom grund för värdelikaren, dels huruvida, under förutsättning häraf, det mynt- system, som i förevarande motion är föreslaget, och hvilket hvad utmyntningsgrun- den beträffar är öfverensstämmande med det i Frankrike, Belgien, Italien, Schweiz

med flera länder gällande, bör äfven här i landet antagas, dels slutligen på hvad sätt öfvergången från det nuvarande till det nya systemet må bäst kunna verkställas.

Frågan om guldets företråde framför silfret såsom mynt torde numera få anses såväl theoretiskt som praktiskt afgjord, och i detta afseende behöfver endast erinras derom, att guldets inom en mindre både volum och vikt innehåller ett betydligt större värde än silfret; att, i följd häraf samt af den under de sednaste årtiondena åstadkomma guldproduktionen, den befintliga guldmassan är tillräckligare att motsvara de genom den allmänna produktionens och varubytenas ofantliga tillväxt högst betydligt ökade behofven af bytesmedel för folken inom sig och sinsemellan; att guldets medför större lätthet och mindre kostnad för öfverflyttning från en ort till en annan af värden, när sådan öfverflyttning måste verkställas genom de ädla metallernas mellankomst, samt att kostnaderna för anskaffning, präglung och underhåll af mynt äro vida mindre för guld än för silfver. Också har i öfverensstämmelse med den öfverallt iakttagna historiska utvecklingsgången, att folken öfvergått från en mindre ädel till en ädlare metall såsom mynt, guldets mera allmänt kommit till användning såsom bytesmedel och mynt. I England har, sedan början af detta århundrade, myntet varit grundadt på guld, naturligtvis med undantag af skiljemyntet; Portugals myntfot är grundad på guld, och såväl der som i Brasilien är Engelska myntet laggildt betalningsmedel; i Frankrike, liksom i Belgien, Italien och Schweiz, är det kursrande myntet nästan uteslutande guld, och till dessa länders myntsystem hafva numera Österrike, Rumänien, Grekland, Kyrkostaten och Spanien anslutit sig. Norra Amerikas Förenta Staters myntsystem är grundadt på guld, och till och med mellersta Amerikas silfverproducerande länder använda i sin rörelse guldmynt. Sådant präglas dessutom äfven i Ryssland samt de Tyska och Skandinaviska staterna, ehuru hufvudmyntet der är af silfver.

Då guldets redan är så allmänt antaget såsom värdelikare; då fördelarne af ett för alla länder gemensamt myntsystem numera äro så allmänt insedda, att åstadkommandet af ett sådant fördröjes måhända mindre af meningsskiljaktigheter i fråga om hvilket system som bör antagas, än af de betänkligheter, som framkallas af svårigheterna vid hvarje öfvergång från ett till ett annat system; och då, äfven om en, på ganska ovissa antaganden, fotad åsigt funnes att Sverige borde bibehålla silfret såsom myntgrund, stödet för en sådan åsigt måste fullkomligt förfalla vid hänsyn till fördelarne utaf ett universelt myntsystem, så torde tvekan icke kunna finnas derom, att i Sverige bör införas ett myntsystem, grundadt på guld, då i allt fall en förändring af det nuvarande systemet är af behofvet högt påkallad.

Det är nemligen ofta erinradt, att vårt nuvarande myntsystem, oafsedt andra brister, bidrager till direkt förlust för landet genom myntets utförsel och ned-

smältning, föranledd, bland annat, hufvudsakligen deraf, att vårt mynt innehåller mera silfver än grannländernas samt derjemte en icke oväsentlig del koppar. Den Svenska specien är nemligen till sitt silfverinnehåll $\frac{9}{10}$ procent mera värd än Danmarks och Norges samt Hamburgs thaler, så att 110 Svenska specier innehålla lika mycket finsilfver som 111 stycken af de förstnämnda. Dertill kommer att, efter hvad i den nu förevarande motionen anförts och med siffror, hemtade från officiella uppgifter, bestyrkts, två tredjedelar af vår handel och omsättning med utlandet uppgöres i guldvaluta; att, så länge vårt myntsystem är grundadt på silfver, det på handels- och fraktrörelsen vunna öfverskott i guldvaluta måste i utlandet förvandlas till silfver, samt att hitförändret af silfver och dettas utmyntning medför en betydligt större kostnad, af motionären beräknad till $8\frac{1}{2}$ pro mille eller icke särdeles mycket under en procent mera, än som skulle erfordras, om guld begagnades till värdelikare; hvartill ytterligare bör läggas, hvad motionären ock anmärkt, att ett mynt, som icke är gångbart i andra länder, när det träder utom det egna landets gränser, blir föremål för nedsmältning och i följd deraf föranleder ständigt förnyade myntningskostnader.

Utskottet hyser således ingen tvëkan att jakande besvara frågan, huruvida Sveriges myntsystem erfordrar förändring, ej heller derom att i det nya systemet guldet bör antagas till grund.

Innan Utskottet ingår på frågan huruvida åter i ett nytt myntsystem de hufvudgrunder, nu förevarande motion innehåller, böra antagas, torde Utskottet få i korthet redogöra för hufvudpunkterna i det myntsystem, som är gällande i Frankrike, Belgien, Italien och Schweitz, enligt konvention af den 23 December 1865, och som sedermera fullständigt eller med vissa modifikationer antagits af åtskilliga andra, ofvan omförmälda länder.

Uti detta myntsystem ingå mynt af både guld och silfver. Guldmynten, präglade å 100, 50, 20, 10 och 5 francs, innehålla samtliga hela den kvantitet guld, som svarar emot deras prägelvärde, och äro således verkliga värdeequivalerter. Af silfvermynten, som präglas i 5, 2, 1, $\frac{1}{2}$ och $\frac{1}{5}$ francs, har endast femfrancs-myntet denna egenskap, hvaremot de öfriga innehålla endast en mindre kvantitet silfver, än som motsvarar det värde, för hvilket de skola gälla, och äro således allenast skiljemynt; hvadan ock, enligt sakens natur, dessa sistnämnda mynt äro laggildt betalningsmedel emellan enskilde endast inom ett inskränkt belopp, under det att den stat, som präglat dem, har en obegränsad skyldighet att emottaga dem till prägelvärdet.

I detta system äro både guldet och silfret värdelikare, då, såsom ofvan är nämnt, icke allenast samtliga guldmynten, utan äfven femfrancs-myntet i silfver enligt lagen äro ovilkorliga betalningsmedel utan begränsning till beloppet. Ett femfrancs-stycke i guld och ett dylikt i silfver äro alltså enligt lag lika gällande, ehvad ändringar, som i den fria marknaden må inträffa uti det genom förhållan-

det mellan tillgång och behof för tillfället befintliga prisförhållandet emellan guld och silfver. Då ett femfrancs-mynt af guld skall väga 1,61290 gram af $\frac{900}{1000}$ halt och ett femfrancs-mynt af silfver skall väga 25 gram af $\frac{900}{1000}$ halt, har således värdeförhållandet blifvit i myntsystemet fastställt sålunda, att guldet skall anses $15\frac{1}{2}$ gånger mera värdt, än samma quantitet silfver.

Utskottet skall här nedan erinra om det inflytande sistnämnda omständighet kan utöfva och verkligen utöfvar på de faktiska myntförhållandena, men tillåter sig först fästa uppmärksamheten på en hufvudsak i hvarje myntsystem, nemligen *enheten*.

Myntenheten var i det Franska myntsystemet, sådant detta i början af innevarande århundrade infördes, ursprungligen ett mynt, prägladt i silfver af $\frac{900}{1000}$ -dels finhet, vägande 5 gram och benämndt francs. En francs var alltså *myntenhet* och tillika *räkneenhet* samt innehöll $4\frac{1}{2}$ gram fint silfver och $\frac{1}{2}$ gram koppar. Enligt hvad de ur myntkonventionen af år 1865 ofvan anförda bestämmelserna gifva vid handen, präglas numera icke något sådant mynt. Det en-francsmynt, som numera präglas, väger visserligen, liksom det ursprungliga, 5 gram, men allenast af $\frac{835}{1000}$ finhet, och innehåller således en mindre quantitet silfver än det ursprungliga, eller allenast 4,175 gram, samt är allenast ett skiljemynt, hvilket icke är ovilkorligt betalningsmedel annat än inom ett begränsadt belopp, nemligen högst 50 francs för hvarje liqid. *En francs* fortfar att vara *räkneenhet*, eller den enhet, som begagnas i räkenskap och vid uttryckande af varupris, men är icke mera myntenhet. Någon sådan har det ifrågavarande systemet icke numera.

Orsaken till den nämnda anmärkningsvärda förändringen i det ursprungliga Franska myntsystemet är af en sådan betydelse, att densamma ovilkorligen kräfver den noggrannaste uppmärksamhet.

Silfret var, enligt Franska myntlagen af år XI, den lagliga myntlikaren, men derjemte fastställde nämnda lag ett visst värdeförhållande mellan guld- och silfvermynten, grundadt på det vid den tiden befintliga värdeförhållandet mellan båda metallerna, enligt hvilket guldet var $15\frac{1}{2}$ gånger mera värdt än silfret. Lagen hade således i sjelfva verket infört en dubbel värdelikare eller standard, under det att likväl silfret var både den egentliga hufvudgrunden och det allmännast gängse myntet. Men på 1850-talet började det nämnda värdeförhållandet undergå en märkbar förändring. Silfver, som i stora massor utfördes till Orienten, steg i pris, jemfördt med guld, och det i rörelsen utelöpande silfvermyntet försvann i följd deraf allt mera. Ehuru mycket än måtte myntas, uppsamlades förråden hastigt och försvunno samt ersattes af guldmynt, hvilka blefvo i rörelsen allt mera gängse; och det blef häraf en nödvändig faktisk följd att, då silfvermynt icke kunde undvaras för de mindre liquiderna, dettas metallinnehåll måste förminskas. mynten försämrades och dermed öfvergå till att blifva allenast räkne- och skiljemynt. Detta förhållande skulle naturligtvis ej hafva inträffat eller åtminstone gestaltat sig helt annorlunda,

om icke värdeförhållandet mellan guld och silfver varit genom lagens föreskrift oföränderligt, det vill säga, om icke en dubbel värdelikare varit fastställd.

Utskottet har bort erinra om dessa förhållanden, då, vid förändring af vårt myntväsende, fråga kunde uppstå att bibehålla silfverstandard, under det man dermed sammanbunde en guldstandard. Då Utskottet icke här kan utveckla de vidare följder, sådant kan hafva på myntväsendet, vill Utskottet endast ytterligare erinra om ännu ett förfaringssätt, som kan ifrågasättas och verkligen lära ega rum i Ryssland, att nemligen såväl guld- som silfvermynt utmyntas med metallinnehåll, fullt motsvarande prägelvärdet samt tillåtas löpa oberoende af hvarandra och med ett ömsesidigt värdeförhållande, som, hvad Staten beträffar, fastställes tid efter annan, och, hvad angår enskildes förhållanden till hvarandra, är öfverlemnadt åt det fria aftalet, med rättighet för de enskilde att för hvarje aftal bestämma i hvad slags mynt betalningen skall fullgöras.

Jemföres nu det myntsystem, för hvilket motionären uppställt hufvudgrunderna, med det i Frankrike med flera länder gällande, så befinnes att, såsom Utskottet redan anmärkt, utmyntningsbestämmelserna äro lika för de mynt i guld och silfver, hvilka här skulle utmyntas, och de motsvarande Franska. Motionären har lagt gramvigten till grund; och då 31 caroliner skola väga 100 gram, har hvarje sådan en vikt af 3,2258 gram, eller lika med 10-francs-styckets. Båda innehålla tillika guld af $\frac{900}{1000}$ halt. Af silfvermynt skulle, då 20 mark föreslås att väga 100 gram, en-marksstycket komma att väga 5 gram, eller lika med en-francs-stycket, och båda dessa mynt skulle präglas i silfver af lika halt, eller $\frac{835}{1000}$. Lika som i Frankrike och de öfriga i 1865 års konvention deltagande länderna silfvermynten å 2 francs och derunder icke äro ovilkorligt betalningsmedel för högre summa än 50 francs, så skulle här markmyntet vara ovilkorligt betalningsmedel man och man emellan allenast med den inskränkning, som motionären föreslagit till 10 mark.

Det nu föreliggande förslaget skiljer sig deremot från det Franska myntsystemet i den väsentliga omständigheten, att i det förra guldet ensamt är lagdt till grund för likaren och en *myntenhet* fastställd uti carolinen, hvadan ock i systemet icke ingår något *silfvermynt*, motsvarande femfrancs-myntet i silfver, utan alla silfvermynt-sorter äro allenast skiljemynt. Deremot är en särskild *räkneenhet* föreslagen, nemligen *marken*, hvilken alltså, tillika med dess underafdelningar, skulle begagnas för uttryckande af varupris och i räkenskaper.

Skälet till antagande af en särskild räkneenhet, utgörande tiondedelen af myntenheten, ligger naturligtvis deruti, att den sednare är alltför stor, för att lämpa sig till våra förhållanden och vanor, som göra en låg enhet ändamålsenligare; under det åter antagandet af en tiodubbelt större myntenhet naturligen föranledes af omöjligheten att med fullkomligt tillfredsställande noggrannhet utmynta ett guldmynt af mindre valör.

Då Utskottet nu går att yttra sig i frågan, huruvida ett myntsystem på de grunder, som i nu förevarande förslag äro framställda och nyss angifna, må böra antagas, måste Utskottet till en början ånyo påminna om det behof, som allt mera gör sig erkänt, att åvägabringa öfverensstämmelse, eller helst fullkomlig likhet, i alla odlade länders myntväsende. För detta ändamål hafva sedan flera år tillbaka pågått och göras fortfarande bemödanden, åt hvilka man på det högsta måste önska framgång och äfven kan hoppas sådan. Emellertid hafva ännu ej de särskilda folkens meningar och intressen så fogat sig efter hvarandra, att öfverenskommelse om det blifvande gemensamma systemet träffats; och då naturligtvis den förändring, vi uti vårt myntväsende kunna besluta, bör vara sådan, att det nya sammanfaller med det system, som blifver för de öfriga odlade folken gemensamt, eller åtminstone med detta får enkla och lättfattliga anknypningspunkter, kunna ännu betänkligheter uppställas emot att redan nu verkställa förändringen.

Men å andra sidan finnas goda grunder, på hvilka man, åtminstone med stor sannolikhet, kan förutse hvilka hufvuddrag det blifvande universela myntsystemet skall erhålla.

Det af Frankrike, Belgien, Italien och Schweitz år 1865 öfverenskomna systemet, för hvars hufvudgrunder här ofvan är redogjort, är redan nu antaget af stater med ett innebyggareantal utaf omkring 140 millioner menniskor. Att döma af åtskilliga underrättelser från Förenta Staterna i Norra Amerika, hvaribland den att förslag i kongressen framställt om antagande i nämnda stater af Franska myntsystemet, är sannolikt att Förenta Staterna skola förändra sitt nuvarande myntsystem till likhet med det Franska; och ehuru i England motstånd mot detsamma hittills visats, har det likväl äfven der talrika anhängare, efter hvad som kan inhemtas af de yttranden, hvilka afgifvits af en mängd sakkunniga personer inför den af Engelska regeringen under år 1868 tillsatta kommission, hvars berättelse är i tryck offentliggjord. För kort tid sedan har handelskammaren i Liverpool efter enhälligt beslut ingått till regeringen med en framställning, hvori detta systems antagande förordas.

Ehuru theoretiska anmärkningar emot detta system kunna med allt skäl framställas, och äfven rent praktiska olägenheter dermed äro förenade, såsom redan är antydtt beträffande den dubbla likaren, besitter detsamma likväl en så stor enkelhet och användbarhet, att, när dertill kommer den styrka det erhållit genom sin redan vunna betydliga utbredning, man med en till visshet gränsande sannolikhet kan förutse, att de hufvudgrunder, på hvilka detta system är fotadt, skola blifva allmänt antagna.

Utskottet måste afhålla sig från att, vidlyftigare än som redan skett, utveckla detta ämne, men tillåter sig dock att erinra om den bekvämlighet decimalindelningen medför och om den förmåga att lämpa sig efter olika folks olika behof och vanor, som antagandet af en myntenhet, motsvarande 10 francs = en

Svensk

Svensk carolin, besitter. De folk, hvilka äro vana och för sin rörelses ringa betydnehets skull vilja hafva en låg räkneenhet, kunna dertill begagna tiondedelen af myntenheten, motsvarande den föreslagna marken, som redan nu är såsom sådan brukad i de uti 1865 års konvention inbegripna staterna samt i vårt grannland *Finland*. Stater, som vilja föra sina räkenskaper i en större enhet, kunna begagna myntenheten; och de, som anse en ännu större enhet ändamålsenlig, finna denna uti den tiofaldiga myntenheten, som är lika med 100 af den lägsta räkneenheten. Det framför alla andra viktigaste syftmålet, att alla prisbestämmelser må vara öfverensstämmande och lättfattliga, lider genom en sådan olikhet, som den nyss nämnda, icke det minsta intrång, enär mångfaldigande eller delning med 10 sker med en lätthet, som möjliggör uträkning i ett ögonblick äfven för den der vid minst vande.

Hvarje öfvergång från ett till ett annat myntsyttem företer stora svårigheter och olägenheter med hänsyn dels till redan bestående aftal och förbindelser, dels till den förändring i uttrycken för varu- och andra pris, som blifver en följd af myntsyttemets förändring, och hvilken fordrar beräkningar, som synnerligen i de otaliga, dagliga detaljtransaktionerna äro olägliga. Denna sistnämnda olägenhet kan till fullo undanrödjas endast småningom och genom den vana vid det nya myntet, allmänheten efter hand förvärfvar sig, men minskas betydligt derigenom att de gamla mynten, eller åtminstone några bland dem, under öfvergångstiden bibehållas i rörelsen.

Beträffande redan bestående aftal och förbindelser, hvartill höra icke allenast sådana, som ega rum emellan enskilda, utan äfven Statens och kommuners med flera inrätningars fordringar och förbindelser, såsom å ena sidan skatter och åtskilliga andra statsinkomster eller genom lag eller särskilda påbud bestämda intågter och medel, å den andra hvarjehanda stats-, kommunal- m. fl. utgifter, aflöningar, låneskulder m. m., är det äfven af någon vigt att de gamla mynten under någon tid bibehållas, men af vida större vigt är härvid att såsom grundsats fastställas, det alla dylika aftal och förbindelser skola efter deras lydelse uppfyllas, der ej annan öfverenskommelse träffas. För dessa aftal och förbindelser måste alltså den gamla värdelikaren bibehållas vid giltighet tillsvidare, och detta utan att dess värdeförhållande till den nya värdelikaren genom allmänt påbud göres oföränderligt. De förbindelser, som äro uttryckta uti riksdaler riksmünt, kunna då fullgöras med detta myntslag, eller, om parterna derom öfverenskomma, uti de nya myntslagen efter en beräkning, hvarom de sins emellan blifva ense. Äfven sedan de äldre mynten och på dem grundade banksedlar upphört att finnas, blifver det ändock i afseende på dylika förbindelser fritt att för hvarje fall om sättet för deras uppgörande aftala, såvida det icke då befinnes ändamålsenligare att genom allmänt stadgande, som kan efter förändrade förhållanden tid efter an-

nan jemkas, bestämma dylika förbindelsers värde uti det nya myntet, till dess behofvet af den gamla värdelikaren alldeles försvinner.

Motionären har ock egnat behörig uppmärksamhet åt denna omständighet, då han föreslagit att, utaf Kongl. Förordningen om rikets mynt den 3 Februari 1855, de bestämmelser fortfarande böra bibehållas, som gälla utmyntning af hel riksdaler silfver och af $\frac{1}{4}$ -dels riksdaler silfver, eller den nuvarande räkneenheten riksdaler riksmünt; och Utskottet behöfver härvid knappast tillägga, att Riksbanken blefve oförhindrad att fortfarande tillsvidare utgifva sedlar å silfver med den giltighet, som enligt 72 § Regeringsformen tillkommer dessa, så länge man icke vill ur grundlagen undanröjda berörda stadgande.

Af hvad Utskottet anfört framgår, att Utskottet för sin del erkänner behofvet af en förändring i vårt nuvarande myntväsende och hufvudsakligen instämmer i det härutinnan nu föreliggande förslaget. Men då dels ett hufvudändamål med det blifvande nya myntsytstemet hör vara att tillegna sig de fördelar, som ett för alla eller de flesta odlade folk gemensamt myntväsende medför, dels uppgörandet af ett nytt myntsytstem innefattar utredningar och detaljbestämmelser, hvilka nu äro af desto större vikt, som äfven de böra vara af beskaffenhet att icke försvåra Sveriges deltagande i en allmän öfverenskommelse om gemensamt myntsytstem, finner Utskottet lämpligast att Riksdagen för beredande af detta viktiga ämne söker medverkan af Kongl. Maj:t, som dervid är i tillfälle att genom vederbörande embetsverk eller särskildt utsedde komiterade låta verkställa erforderlig utredning.

Utskottet hemställer fördenskull,

att Riksdagen ville, uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, med tillkännagifvande, det Riksdagen för sin del finner en förändring af landets nuvarande myntsytstem vara önskvärd och behöflig, anhålla att Kongl. Maj:t måtte låta, på sätt lämpligast finnes, anställa utredning huruvida ett nytt myntsytstem, grundadt på guld och för öfrigt ordnad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med här ofvan angifna grunder, eller möjligen andra, vore för landet ändamålsenligt; samt att Kongl. Maj:t derefter ville till Riksdagen afgifva nådigt förslag till ny myntordning och de öfriga af Konungens och Riksdagens gemensamma beslut beröende stadganden, som i sammanhang dermed kunna finnas behöfliga.

Stockholm den 9 April 1869.

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr *J. J. Ekman*.

af Herr *Th. Wijkander*. "Enig med Utskottets majoritet med hänseende till det önskvärda af en förändring uti landets myntsystem samt nödvändigheten att till Kongl. Maj:t öfverlemna frågans fullständiga utredning, har jag dock icke kunnat obetingadt instämma i de slutledningar med hänseende till 72 § Regeringsformen, hvilka af Utskottet läggas till grund för beslutet. Om äfven sedlar i guld kunna utgifvas utan hinder af ifrågavarande grundlags-stadgande, hvilket jag icke vill bestrida, så innebär dock i berörda hänseende myntfotens bestämmande i guld något vida mer än utgifvandet af dylika sedlar, hvilket Utskottet med alltför lätt hand, efter min uppfattning, halkar förbi. De sedlar, hvilka enligt Regeringsformen "för mynt i riket må erkännas", kunna nemligen väl icke lyda på annat än landets lagliga mynt, hvadan, när och om myntenheten blir fastställd i guld och den gamla myntenheten i silfver sålunda är afskaffad, men sådant oaktadt 72 § Regeringsformen fortfarande stadgar att "dessa" sedlar, som för mynt skola erkännas, skola *efter deras lydelse* med silfver inlösas, följdén måste blifva att sådana sedlar icke vidare kunna af Riksbanken utgifvas och sålunda merberörda grundlags-stadgande de facto komma att afskaffas. Sistnämnda påföljd anser sannolikt Utskottets majoritet, lika med mig, vara i och för sig hvarken behöflig eller för landet skadlig, men då jag vågat tro att representantens första pligt är att vaka öfver grundlagens helgd, intilldess den i grundlagsenlig ordning hinner blifva ändrad, har jag ansett mig pligtig att emot ifrågavarande motivering vördsamt nedlägga min reservation".

af Herr *C. G. Indebetou*: "Ehuru jag i hufvudsak gillar det slut, hvartill Utskottet kommit, kan jag dock icke instämma i en del af de motiver, hvilka Utskottet begagnat".

af Herr Friherre *von Schwerin*, som instämde med Herr Indebetou.

af Herr *C. A. Mannerskantz*: "För min del har jag ej kunnat instämma i den af Utskottet uttalade åsigten, att 72 §:s i Regeringsformen nuvarande lydelse icke hindrar fattandet af ett beslut om antagandet af guld till grund för landets myntsystem.

För det första har jag att erinra, att denna Utskottets åsigt är helt och hållet stridande emot den, som uttalats öfver samma ämne, ej blott af sammansatt Banko- och Lag-Utskott vid föregående riksdag, utan ock vid begge de sednaste riksdagarne af det Utskott — Konstitutions-Utskottet — som grundlagen tillerkänt rätt, att, i fall af tvist derom, tolka dess egen lydelse, samt att det derföre icke synes vara konstitutionellt riktigt, att, vid samma riksdag, der nyss en annan mera behörig tydning deraf skett, försöka tyda grundlagsbudet på alldeles motsatt sätt; hvilket försök jag ock anser vara så mycket mera obehöfligt, som Utskottet vill hänskjuta hela frågan om det föreslagna nya myntsystemets införande samt om alla derföre erforderliga åtgärder till Regeringens förberedande behandling, och det då måste vara mest lämpligt, att låta Regeringen äfven få pröfva, om någon grundlagsändring är behöflig eller icke.

Att en sådan ändring måste försiggå, innan guld kan göras till laglig bestämmande värdemätare i Sverige, derom är jag för min del fortfarande öfvertygad. Jag måste medgifva att det, mig veterligen, icke finnas några positiva lagbud, som alldeles klart och tydligt bestämma hvad som nu är landets värdemätare, och jag tror det vara en stor brist, som bör afhjelpas, att det icke finnes en särskild lag, som noga angifver gränsorna och vilkoren för de olika Svenska myntslagens — banksedel-, silfver-, guld- och koppar-myntens användande vid liqvider och bestämdt uttrycker hvilket ibland dem, som bör hafva företrädesrätt och auses vara värdemätare i riket eller — såsom motionären tyckes vilja att den skall kallas — *Svensk myntenhet*. Af de lagbud och föreskrifter, som finnas intagna i grundlagen, i myntbestämnings- och banklagarne samt i de Kongl. Förordningarne om mynt, framstår dock grundlagsbudet i 72 § Regeringsformen om riksbankssedlarnes erkännande såsom mynt och förbindelsen att inlösa dem med silfver, såsom det mest bestämmande, hvarifrån alla de andra utgå, och hvaraf den oförtydbara slutsatsen bör dragas, att det Svenska riksmyntet nu hvilar och — så länge grundlagen är oförändrad — *måste* hvila på en grund af silfver. Ty hvad grundlagen kallar mynt kan icke vara hvarken ett sidoordnad och än mindre ett underordnad mynt, utan det som främst bör användas och gälla vid alla skeende liqvider samt tjena till grund vid alla aftal och beräkningar om värden. Man kan icke utan skada hafva två lika gällande myntslag, och när så är, kan grundlagsmyntet icke ställas i andra rummet; ty om det kunde beröfvas första platsen, så skulle det kunna försättas ända ned på det lägsta trappsteget, t. ex. i bredd med kopparmyntet, och grundlagsbudets kraft och betydelse vore derigenom nästan helt och hållet borttagen. Och om man än, genom några skickligt gjorda slutledningar, samt med begagnande af det obestämda i uttrycken och begreppen om hvad som är mynt, myntgrund, myntenhet, värdemätare eller likare, skulle kunna bevisa sig fram derhän, att ingenting hindrar skjuta ned silfvermyntet och sätta guldmyntet öfverst, så tror jag det vara olämpligt, att visa grundlagsbudets tydliga mening

så liten aktning, att man icke heldre ändrar detsamma, än att lemna dess rätta betydelse å sido; och så brådtom kan det visserligen icke vara att införa det nya myntsystemet, att man icke väntar dermed tills man hunnit i behörig ordning åstadkomma den nödiga grundlagsändringen.

Men då jag således måste anse en grundlagsförändring böra föregå, innan guldet kan användas till grund för landets myntsystem, finner jag intet hinder möta att genast bestämma en enhet för det Svenska guldmynnet och deraf göra underafdelningar med utsatta benämningar, så att det såsom ett konventionellt mynt må kunna användas i rörelsen vid liqvider och värdeaftal af dem, som deraf önska begagna sig, äfvensom ock i Kronans uppbörd, fast under vilkor att det bibehålles i en underordnad ställning till silfver-riksmynnet. Och då jag dessutom tror det vara både riktigare och gagneligare, att då man vill öfvergå till ett nytt mynt- eller värde-mått-system, och man dervid icke kan undgå, att under någon tid använda tvänne värdemått, bibehålla det gamla i främsta rummet, tills de flesta värdeaftal småningom hiuna blifva bestämda i det nya måttet, anser jag, att man väl kunnat och nu bort inskränka sig till att blott hos Kongl. Maj:t i underdånighet ifrågasätta eller begära ett utan grundlagsändring genast och lätt verkställbart tillägg i nu gällande myntordningar af den beskaffenhet, som i Herr Bergströms reservation närmare antydes“.

af Herr J. G. Agarðh: “Då Kongl. Maj:t i sin till förra Riksdagen aflåtna nådiga Proposition *om utmyntning af guldmynnet* förklarar frågan om införande i Sverige af ett nytt myntsystem, grundadt på antagande af guldet såsom ensam värdemätare, icke utan *nogare pröfning* kunde blifva föremål för någon Kongl. Maj:ts Proposition till Riksdagen; då sammansatta Banko- och Lag-Utskottet hvarken *då* eller *nu* ansett sig kunna lemna en tillfyllestgörande utredning, utan fastmera nu föreslagit Riksdagen, att hos Kongl. Maj:t anhålla om en sådan; så anser jag att Utskottet hvarken i den så kallade klämman bort föreslå Riksdagen, att hos Kongl. Maj:t tillkännagifva, *det Riksdagen för sin del finner en förändring af landets nuvarande myntsystem vara önskvärd och behöflig*; icke heller att Utskottet bort i motiveringens uttala, det Utskottet icke hyser någon tvekan derom att guldet borde antagas såsom grund för vårt nya myntsystem; icke heller att Utskottet bort förorda konventionsstaternas myntfot framför t. ex. den Engelska, eller i allmänhet uttala några bestämda åsichter — när den hos Kongl. Maj:t begärda nogare utredningen först torde komma att lemna så beskaffade upplysningar om dessa och andra dermed sammanhängande frågor, att ett tillförlitligt omdöme derpå torde kunna grundas.

Utskottets uttalanden i dessa afseenden måste jag anse så mycket mindre berättigade, som den derföre lemnade motiveringen redan nu torde kunna af mången anses otillfredsställande. Behöfvet af en förändring af vårt myntsystem moti-

veras af Utskottet hufvudsakligen med anförande af det kända förhållandet, att vår myntfot är tyngre än grannlänternas, att detta vållar export af det Svenska silfvermyntet och dess nedsmältning utomlands, och är således en anledning till ständiga förluster. Men innan man på grund af dessa förhållanden besluter sig, icke blott för en förändring af myntfoten, utan för en förändring af hela myntsystemet, så torde det väl böra efterses, om den förlust vi lida är större eller motsvarar de förluster och olägenheter, som skulle blifva följd af ett nytt myntsystems antagande. Den förlust vi lida på det af Utskottet angifna sättet torde kunna med någorlunda säkerhet beräknas.

Sedan 1830, då realisationen beslutades, till Juli 1867 har i Sverige myntats:

Specier för	R:dr R:mt	29,077,880:
$\frac{1}{2}$ d:o för		2,218,180:
$\frac{1}{4}$ d:o för		6,244,187:
mindre silfvermynt för		7,193,500: 85.

R:dr 44,733,747 85 öre.

Då man fråndrager hvad som deraf i Banken fanns kvar den 31 Augusti 1867, och med utlemnande af det mindre silfvermyntet, hvilket väl icke kan antagas utföras för att betala skuld eller nedsmältas, så hade af det myntade från Banken utlemnats af Specier, ... R:dr 25,893,680:

$\frac{1}{2}$ d:o	2,143,180:
$\frac{1}{4}$ d:o	5,881,787:

eller tillhöpa = 33,918,647 R:dr.

Då af Specier och i synnerhet 1 R:dr-stycken något finnes kvar i landet cirkulerande, så torde 30 millioner vara det högsta belopp, hvarpå förlust kan hafva egt rum under nämnda tid, till följd af myntfotens beskaffenhet. Under antagande att den större silfverhalten i vårt tyngre mynt icke blifvit räknad oss till godo, så hafva vi sålunda förlorat värdet af denna högre halt uti 30 millioner Riksdaler. Enligt den af Kongl. Vetenskaps-akademien föranstaltade jämförelsen, kan skillnaden emellan den Dansk-Norska och Svenska Specien beräknas till $3\frac{1}{2}$ öre. På 7,500,000 Species skulle Sverige sålunda hafva förlorat 262,500 R:dr. Skulle den högre kopparhalten icke häruti vara inbegripen, så tillkommer detta högre kopparvärde med 15,000 R:dr. Då den egentliga myntningskostnaden icke gerna kan antagas vara högre för en species af Svenskt skrot, korn och prägel, än för den Danska, så skulle vår myntfot icke i detta afseende kunna antagas hafva vållat oss någon förlust, om man icke antog att vi fått mynta ett större belopp, till följd deraf att export af silfver i myntad form varit föremål för spekulation just med anledning af myntfotens beskaffenhet. Ville man nu också antaga att $\frac{1}{3}$ af den exporterade myntsumman utgått af denna orsak, så skulle förlustsumman derigenom ökas (myntkostnaden beräknad, efter afdrag af det redan beräknade halfva kopparvärdet, till 10 R:dr per mille) med 100,000 R:dr. Hela

förlustsumman skulle således utgöra 377,500 R:dr. Fördelas nu denna summa för 37 år (från 1830—1867), så belöper den årliga förlusten sig till omkring 10,000 R:dr — eller en summa, som motsvarar räntan för i Bankens hvalf ofruktbart liggande 50,000 Species, men dessa liggande bredvid 10—15 millioner! Skulle förlusten af denna summa verkligen vara ett giltigt motiv för företagande af en förändring af icke blott vår myntfot utan af hela vårt myntsystem? — af en förändring, "som berör landets hvarje särskilde innebyggare från millionären ned till torparen och dagakarlen samt icke minst den lägre och fattigare befolkningen, som eger ringa skicklighet och vana att göra riktiga beräkningar och således mindre förmåga att värna sig mot bedrägerier och undvika förluster". (Statskont. Utl. vid förra Riksd., Banko- och Lag.-Utsk. Utl. N:o 5 pag. 33).

Men vi skulle lida äfven ett annat slag af förluster, hvilka af motionären, Herr Wallenberg, beskrivas sålunda: då "²/₃ af vaxelsluten äro i guldvaluta och endast ¹/₃ i silfvervaluta — — och då sannolikt i denna sistnämnda tredjedel igenfinnes större belopp vaxlar dragna på krediter än på de förstnämnda ²/₃ af totala vaxelsluten, så inses lätt att största delen af den betalning Svenska nationen erhåller för sina utskleppade produkter och förtjenta frakter utgöras af guldvaluta. Men för öfverskottet af denna guldvaluta måste vi, så länge vi här i landet hafva silfver till värdemätare, inköpa sådant, hittransportera och utmynta det". Jag känner icke att någon silfverindragning af sådan anledning egt rum åtminstone på de sista åren; åtminstone vittna Riksbankens räkenskaper och historia icke om någon sådan. Till Myntet inlemnades visserligen under år 1866 i trenne poster utländskt silfvermynt, men de kommo, som jag tror, från ett land som hade silfver till laggildt betalningsmedel, och om jag icke är orätt underrättad befriades inlemnaren från slagskatten sannolikt för att uppmuntra till sådan indragning! Om Riksbanken sjelf vid behof indrager guld, så lära väl "öfverskotten af Sveriges guldvaluta" äfven af andra kunna i guld indragas.

Att guldets såsom värdelikare kan hafva flera företräden framför silfret lär väl ingen bestrida; men det torde icke destomindre väl kunna ifrågasättas, om ett land, som redan har silfver som värdemätare, bör företaga en förändring till guld just under en period, då det nära nog kan förutses att guldets skall falla i värde i förhållandet till silfret, af samma skäl som guldets och silfrets relativa värden flera gånger förändrats, allt eftersom produktionen af den ena eller andra metallen i betydligare grad ökas. Den årliga produktionen uppgifves hafva varit:

	af Guld:		af Silfver:
år 1800:	3,280,000 pund sterl.		7,860,000 pund sterl.
„ 1848:	10,110,000 „ „		8,720,000 „ „
„ 1856:	38,270,000 „ „		12,000,000 „ „

Af dessa 38 millioner skulle omkring 15 producerats i Californien, men vid myntkonferensen i Paris uppgafs af Amerikas ombud, att 1866 uppgick pro-

duktionen i det nordvestra Amerika till 22 millioner pund sterling och att den antagligen skulle ytterligare tredubblas, när jernvägen mellan det östra och vestra Amerika hunne blifva färdig. Måne det icke kan antagas, att då guldets mängd i förhållande till silfret sålunda tilltager i en hög proportion, det icke äfven skall falla i värde i förhållande till silfret; och kan det under sådana förhållanden vara klokt att, utan mycket tvingande anledningar, utbyta vår värdemätare i silfver mot ett guldmyntssystem?

Men äfven om man anser att en förändring bör ske, och att guldets bör blifva den nya värdemätaren, så är dermed icke bestämdt hvilken myntfot, som bör väljas. England, som har guld till värdemätare, har derföre icke samma myntfot som Frankrike. För att åtminstone få en equivalent emellan de båda ländernes myntsystemer ansågs det som ett viktigt önskningsmål på Pariser-konferensen, att Engelska Sovereignens värde skulle med en obetydlig jemkning i guldhaltan göras lika med ett 25-francsstycke. För att uttala sig härom tillsattes i England en komité, som hörde flera af de i sådana frågor antagligen kunnigaste personer i landet. Utskottet, som omtalar att mäktiga röster höjts i England för antagande af det Franska systemet, omnämner deremot icke att den nämnda komitéen i bestämda ordalag afrådt förändringen. Icke heller torde det böra förbises, att den i sådana frågor mycket gällande tidskriften *Economist* för 1868 innehållit en serie af artiklar, i hvilka förändringen jemväl afstyrkes. England och Frankrike stå således ännu emot hvarandra med hvar sin myntfot i guld, under det att det norra Tyskland, Danmark och Norge hafva, såsom vi, sin värdelikare i silfver. Jag kan icke tro det vara klokt, att innan de stora nationerna och de som äro våra närmaste grannar bestämma sig för antagande af det ena eller andra systemet, vi på egen hand skulle antaga hvad möjligen våra närmaste grannar derefter förkastade.

Jag har med dessa anmärkningar endast velat antyda, att en utredning af helt annan art än den Utskottet lemnat torde vara nödig, innan man bestämdt uttalar behovet och önskvärdheten af en förändring i vårt myntsystem; en förändring "af så allvarlig och i bestående förhållanden djupt ingripande beskaffenhet", att den visserligen icke utan mycket giltiga anledningar bör företagas."

af Herr Grefve *J. O. Mörner*: "Som jag, om äfven skiljaktig ifrån Utskottets majoritet i anseende till tolkningen af 72 och 79 §§ Regeringsformen, likväl biträdt Utskottets åsigt i fråga om den sannolika nyttan af att antaga guld till myntlikare, men jag funnit den af Utskottet slutligen gjorda hemställan icke med den varsamhet affattad, som jag ansett ärendets beskaffenhet påkalla, får jag vördsamtt föreslå det Riksdagen behagade besluta,

att till Kongl. Maj:t ingå med underdånig skrifvelse med anhållan, att enär en förändring i landets nuvarande myntsystem
ifrån

ifrån siltver till guld i enlighet med de uti Utskottets betänkande angifna grunder syntes vara önskvärd, Kongl. Maj:t måtte tackas i nåder taga denna fråga i öfvervägande, och i fall en sådan förändring, som ifrågasatt blifvit, af Kongl. Maj:t pröfvades ändamålsenlig, då till Riksdagen afgifva nådigt förslag till så väl ny myntordning, som öfriga af Kongl. Maj:ts och Riksdagens gemensamma beslut beroende stadgan- den, hvilka kunde finnas behöfliga“.

af Herr *Bergström*: “Vid jemförelse emellan 72 och 79 §§ Regeringsformen visar sig, att denna grundlag gör en bestämd åtskilnad emellan “*Rikets mynt*“ och “*sedlar, som för mynt i Riket må erkännas*“. Af Kongl. Förordningen den 9 Juni 1770, jemförd med äldre författningar, i synnerhet Kongl. Maj:ts Myntordning den 1 September 1664 och Kongl. Förordningen den 20 November 1766, inhemtas hvad som var Rikets mynt den tid Regeringsformen utfärdades. I enlighet med åberopade författningar utmyntades särskilda slag af silfvermynt: *dels* 1 R:dr, $\frac{2}{3}$ R:dr och $\frac{1}{3}$ R:dr Species à $14\frac{1}{18}$ lods halt; *dels* $\frac{1}{6}$ R:dr à $11\frac{1}{18}$ lods halt; *dels* $\frac{1}{2}$ R:dr à $8\frac{2}{3}$ lods halt och *dels* $\frac{1}{4}$ R:dr à $6\frac{2}{3}$ lods halt. Myntenheten var Riksdaler species, innehållande $534\frac{8919752}{10000000}$ Svenska ass bergfint silfver. Sverige egde således den tiden icke en myntfot, utan fyra, hvar för sig orediga och invecklade. På det att det så kallade myntregalet icke måtte anses innefatta jemväl befogenhet att efter behag förhöja eller nedsätta myntets inre värde, stadgades uti 79 § Regeringsformen, att “ingen förändring i Rikets mynt till skrot eller korn, det vare sig till förhöjning eller afslag, må ega rum utan Rikets Ständers (nu mera Riksdagens) bifall; Konungens rättighet att låta slå mynt dock oförkränt.“ I öfverensstämmelse med detta grundlagsbud samverkade också Konung och Rikets Ständer vid den reform i Rikets myntväsende, som år 1830 genomfördes. Så väl specien som dess samtliga underafdelningar förklarades böra vara toflödiga. Speciens bruttovigt bestämdes till $\frac{2}{3}$ viktualievigt, motsvarande 8 ort. Dess inre värde skulle utgöra $\frac{3}{5}$ R bergfint silfver, motsvarande 6 ort. Den nya silfverspecien, hvilken blef myntenhet, likasom förut den gamla, kom således att innehålla $530\frac{8800000}{10000000}$ Svenska ass bergfint silfver eller $4\frac{119752}{10000000}$ ass mindre än den gamla. Denna skilnad motsvarade jemnt $\frac{3}{4}$ procent af det i gamla specien innehållna bergfina silfret och skulle utgöra det belopp, hvilket å silfver, som till myntning inlemnades, borde under namn af myntskatt afdragas för att till en del ersätta myntningskostnaden. Den nya specien är således 3,02 öre Riksmünt mindre värd än den gamla.

Hvarken 1772 års Regeringsform eller ännu äldre grundlagar innehålla någon bestämmelse likartad med det i 72 § Regeringsformen förekommande stadgande, att “Riksdagen allena eger rätt att genom Banken utgifva sedlar som för

mynt i Riket må erkännas. Anledningen till detta stadgande måste antagas hafva varit den, att Riksbankens dåvarande betryckta ställning ansågs kräfva en så utomordentlig garanti för uppehållande af banksedlarnes värde. Tvekan kan emellertid uppstå, huruvida lagstiftaren med ifrågavarande bestämmelse afsett att omedelbarligen stadga, att Riksbankens sedlar ovilkorligen borde såsom mynt i Riket erkännas, eller om han, förutseende det snara inträffandet af en tid, då silfverutvexlingen måste inställas, velat förbereda möjligheten att på grund af samma grundlagsbud meddela ytterligare bestämmelser, hvarigenom banksedlarne, oansedt de icke vidare med klingande mynt inlöstes och således förvandlats till inkonvertible, likväl förklarades böra såsom mynt i Riket erkännas. För antagande af sednare alternativet talar den omständighet, att lagstiftaren begagnat ordet "må", ej "böra" eller "skola". Härmed må dock förhålla sig huru som helst; så kan man icke undgå att erkänna den finhet, hvarmed lagstiftaren undviktit att identifiera banksedeln med mynt, representativet med det representerade, i det han endast förklarat banksedeln kunna eller böra erkännas såsom mynt, icke vara sådant.

Efter det vid 1810 års ingång silfverutvexlingen börjat faktiskt inskränkas och genom Kongl. Kungörelsen den 18 Mars 1818 offentligen tillkännagifvits, att utvexling af silfver mot transportsedlar komme dädanefter, som dittills, att vara inställd, hade den af grundlagstiftaren förutsedda tid inträdt, då den inkonvertibla banksedeln gick och gällde såsom mynt. Emellertid sedan man vid 1828—1830 årens riksdag beslutit realisation af Riksbankens transportsedlar med klingande mynt till belopp, motsvarande $\frac{3}{4}$ af deras ursprungliga lydelse, började man inse det vådliga af ifrågavarande grundlagsstadgande, enär grundlagen icke tillika såsom vilkor för riksbankssedlens erkännande såsom mynt uppställde någon garanti, hvarigenom förtroende för Riksbankens sedlar kunde grundläggas. Denna insigt framkallade en följd af lagstiftningsförsök, åsyftande dels att undanrödja sjelfva grundlagsbudet, dels att förebygga vådliga följder af detsamma. Såsom det mest praktiska bland dessa torde få anses det af Rikets Ständer vid 1834—1835 årens riksdag fattade beslut, att Riksbankens sedlar skulle såsom mynt i Riket erkännas, så länge de efter deras lydelse af Banken med silfver inlöstes; hvilket beslut i grundlagsenlig ordning gjordes hvilande till påföljande riksdag. Detta lagförslag, hvilket i det närmaste öfverensstämmer med stadgandet i Engelska bankakten, att Englands banksedlar äro lagligt betalningsmedel, "*så länge Banken fortsätter att vid anfordran inlösa sina sedlar med lagligt mynt*", blef visserligen vid 1840—1841 årens riksdag af alla Ständer antaget; men vann icke Konungens sanktion. Vid 1847—1848 årens riksdag framlade Konstitutions-Utskottet uti sitt den 13 Mars 1848 afgifna Betänkande N:o 5 förslag om ett så lydande tillägg till 72 § Regeringsformen: *Dessa sedlar skola vid anfordran, efter deras lydelse, af Banken med silfver inlösas*; hvilket förslag antogs att hvila till grundlagsenlig

behandling vid påföljande, d. v. s. 1850—1851. årens riksdag och derunder genom Rikets Ständers, af Konungen gillade beslut upphöjdes till lag.

Genom berörda tillägg till 72 § Regeringsformen har stadgandet, att Riksdagen allena eger rätt att genom Banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas, blifvit väsendtligen modifieradt. Först och främst har, enligt min åsigt, Riksdagens omförmälda rättighet genom samma tillägg erhållit en begränsning i den mån, att erkännande af Riksbankens sedlar såsom mynt är oskiljaktigt förbundet med och således beroende af den omständighet, att samma sedlar vid anfordran efter deras lydelse af Banken med silfver inlösas. I detta afseende yttrade Konstitutions-Utskottet uti sitt här ofvan åberopade Betänkande, att tillägget afsåge att såsom vilkor för Riksbankens ifrågavarande rättighet i grundlagen uppställa en garanti, hvilken försäkrade en banksedels innehafvare, att det silfvervärde, Banken genom sedeln förskrifver och denna således föreställer, under alla förhållanden och oberoende af de ändringar, hvilka efter dess utgifningsdag antingen uti myntfoten eller silfvermyntets nominela fördelningar kunde företagas, skulle honom eller den, åt hvilken han öfverläte densamma, oafkortadt i fall af behof tillgodoräknas, ett anspråk som ej mindre från rättvisans synpunkt än för bibehållande af stadga och säkerhet i alla egendomsvärden vore så mycket mera oeftergiftigt, ju mera naturligt det vore, att sedelmyntet i anseende till dess lätthet och bekvämlighet för cirkulationens alla former och behof i högst betydlig mån, derest dess kredit icke blott genom de i Bankens hvalf till hands varande metalliska valutor utan ock på rent juridisk grund vore väl och klokt garanterad, skulle uti den allmänna rörelsen inom riket öfverstiga det omlöpande metalliska myntet; likasom verkningarne af fasta garantier för sedelmyntets kredit skulle äfven å de utländska börser och afsättningsplatser, med hvilka rikets handel stode i ömsesidig förbindelse, yttra sig såmedelst, att Riksbankens på högre summor ställda sedlar under sådan förutsättning äfven der emottoges såsom betalning och i flera afseenden fyllde vexlarnes funktioner, likasom de redan gjorde det i fråga om penningremisser emellan inrikes orter. Denna Konstitutions-Utskottets motivering för den föreslagna grundlagsförändringen rönt icke motsägelser under öfverläggningarne inom de särskilda Stånden. Tvärtom betraktade flere talare ifrågavarande tillägg endast såsom ett annat uttryck för hvad vid 1840—1841 årens riksdag beslutits, eller att Riksbankens sedlar skulle såsom mynt i riket erkännas, så länge de efter deras lydelse af Banken med silfver inlöstes.

På grund af det nu anförda håller jag, i strid med hvad man vanligen anser, före, att, om silfverutvexlingen mot Riksbankens sedlar olyckligtvis blefve inställd, samma sedlar icke vidare må erkännas såsom mynt i riket. Jag tror således icke, att den, som, medan Riksbankens sedlar ännu vid anfordran efter deras lydelse af Banken med silfver inlöstes, utlemnats försträckning till annan i sådana sedlar, är pliktig att, sedan dessa sedlar upphört att vara konvertible, emot-

taga dem såsom god betalning för det försträckta. I sådan händelse måste, der tvist uppstår, domaren, enligt min åsigt, tillämpa stadgandena i 9 Kap. 2 och 3 §§ Handelsbalken, att *“det som försträckt är, skall å dag förelagd — — — — i samma slag, jemngodt och till fullo återgäldas”* samt att, *“om den, som gälda bör, ej kan skaffa samma slags mynt eller varor, som utläntes; det då stånde till honom, som försträckt, hvad han heldre vänta vill eller taga fylld i annat slag, efter ty som det utlänste vid förfallodagen högst gäller; allt naturligtvis under förutsättning, att de båda statsmagterna icke före dylika tvisters uppkomst meddelat eller meddela nya särskilda bestämmelser, de der göra för domaren lagligen omöjligt att döma efter gällande civillag.*

Jemväl i ett annat afseende torde den Riksdagen tillerkända uteslutande rättighet att genom Banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas, hafva rönt inverkan af oftaberörda tillägg, att dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse af Banken med silfver inlösas. Om nemligen före tillkomsten af samma tillägg guld i stället för silfver blifvit antaget till bytesmedlare och värdemätare samt till följd deraf myntlikaren och myntenheten bestämts i guld; så hade otvifvelaktigt på grund af ursprungliga lydelsen af Regeringsformens 72 § de sedlar, Riksbanken i enlighet med det antagna guldmynsystemet utgifvit lydande att inlösas med guld, måst såsom mynt i riket erkännas. Men nu, sedan stadgadt blifvit, att de riksbankssedlar, hvilka må såsom mynt i riket erkännas, skola med silfver inlösas, gestaltar sig förhållandet annorlunda. Med afseende å stadgandet i 84 § Regeringsformen, att grundlagarne skola efter deras ordalydelse i hvarje särskildt fall tillämpas, läser man med allt fog kunna tolka 72 § i Regeringsformen sålunda, att de sedlar, hvilka kunna komma att af Riksbanken utgifvas lydande å guldmynt icke må för mynt i riket erkännas. Visserligen måste det medgifvas, att lagstiftaren, som den tid oftaberörda tillägg till Regeringsformens 72 § gjordes, icke tänkte sig möjligheten af en guldstandard, utan endast hade för ögonen den faktiskt bestående silfverstandard, icke kan antagas hafva afsett en sådan verkan af tillägget, som nyss förut antagits; men den af grundlagen sjelf anbefallda bokstafliga tolkningen måste antagas leda till en sådan följd, hvilken icke är orimlig. Emellertid torde anmärkta förhållande få anses utgöra ett bevis bland de många, hvilka dessutom kunna anföras för olämpligheten deraf att i grundlagen införa dylika bestämmelser, som nu äro i fråga.

En tredje verkan af oftaberörda tillägg finner jag för min del deri, att silfrets egenskap af standard blifvit så att säga fastläst i grundlagen, oansedt sådant icke heller kan antagas hafva varit af lagstiftaren åsyftadt. I detta afseende skiljer sig min uppfattning från Utskottets. Likasom jag, deri öfverensstämmande med Utskottet, betonar orden *“med silfver”* vid bedömande af frågan, huruvida riksbankssedlar, utställda att inlösas med guld, må såsom mynt i riket erkännas och på sådan grund nekande besvarar samma fråga; så måste jag ock, derutinnan

skiljande mig från Utskottet, betona nyssåberopade tvänne ord, då fråga uppstår om möjligheten att utan ändring af 72 § Regeringsformen kunna bestämma myntenheten i guld. Denna åsigt är oförändradt densamma, som jag i egenskap af ledamot uti Sammansatt Banko- och Lag-Utskott vid 1868 års riksdag biträdde, och hvilken jemväl af samma Utskott uti dess Betänkande N:o 5 uttalades i följande ordalag: "Då 72 § Regeringsformen föreskrifver, att Riksbankens sedlar, hvilka enligt samma § tillerkännes lika berättigande såsom lagligt betalningsmedel, som det klingande myntet, skola med silfver inlösas, har vårt genom gällande myntordningar bestämda silfvermyntsystem uti grundlagen erhållit en stadfästelse, som förhindrar antagande af guld till värdelikare, med mindre grundlagen först blifver i nämnda afseende förändrad."

Ehuru jag således anser 72 § Regeringsformen, så länge dess sista moment kvarstår oförändradt, lägga hinder i vägen för bifall till Herr Wallenbergs ifrågasvarande motion, hvilken åsyftar, att, med antagande af guld i stället för silfver till bytesmedlare och värdemätare, den Svenska myntenheten må bestämmas i guld, således i annan metall än den, som enligt min åsigt utgör grundlagsbestämd standard eller, med andra ord, att i stället för det nu gällande silfvermyntsystemet må införas ett legalt guldmyntsystem; finner jag dock, lika med Utskottet, ett myntsystem af sistberörda beskaffenhet vara i hög grad värdt att eftersträfvast. Men just derföre och enär den af mig nödvändig ansedd grundlagsförändringen i lyckligaste händelse icke kan åstadkommas förr än år 1873, håller jag för att Utskottet icke bort stadna vid att föreslå en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t af sådant innehåll, Betänkandet utvisar, utan i stället medverka till ett Riksdagens beslut, hvilket genast kunde föra närmare till det eftersträfvade målet. Hvarken grundlag eller annan lag innefattar hinder för omedelbart införande af ett sådant guldmyntsystem, som motionären föreslagit, om nemligen detta system fastställes såsom fakultativt att gälla och tillämpas vid sidan af det i allo legala silfvermyntsystemet. I öfverensstämmelse med ett sådant fakultativt guldmyntsystem kunde ej mindre skuldförbindelser och andra obligationer än äfven kreditsedlar utfärdas och inlösas. Detta systems företråde framför det nu gällande silfvermyntsystemet skulle under en blott på konvention grundad fortsatt tillämpning ådagaläggas och allmänna meningen sålunda vinnas för stadgande af samma system såsom det enda legala. Det förefaller mig naturligt, att det guldmynt, som präglas i öfverensstämmelse med Kongl. Förordningen den 31 Juli 1868 och benämnes Carolin, skulle blifva myntenheten i det nya fakultativa guldmyntsystem, jag anser mig böra förorda. Hvad underafdelningarne af berörda enhet beträffar, lära de icke kunna bestämmas annorlunda än i enlighet med decimalsystemet. Carolinen komme således att delas i 10 delar, benämnda Mark, och hvarje Mark i 100 delar, hvilka till förekommande af förväxling med nuvarande öre torde böra benämnas örtug.

Räkneenheten i det nya myntsytstemet blefve Marken. Men då detta system skulle komma att gälla och tillämpas vid sidan af det legala silfvermynt-systemet samt det skulle leda till oerhörd förvirring, om af silfver utmyntades myntstycken å delar af Carolinen, torde, enär utmyntning i guld af Carolinens underafdelningar icke heller kan komma i fråga, bestämmelse böra meddelas, huru bråkdelar af Carolinen må kunna liqvideras med det lagliga i omlopp varande silfvermyntet och kopparskiljemyntet.

Med sådana åsigter kan jag icke tillstyrka, att för närvarande beslutas någon ändring i gällande system för utmyntning af silfvermynt och kopparskiljemynt; likasom jag anser guldmünt å 2½ Carolin icke böra präglas förr än de stater, hvilka deltagit i myntkonventionen den 23 December 1865, ytterligare på grundvalen af samma konvention öfverenskommit om utmyntning af 25-francsstycken i guld.

Till följd af hvad jag nu anført, anser jag mig icke kunna tillstyrka bifall till Herr Wallenbergs motion i vidsträcktare mån, än att jag hemställer,

att Riksdagen må för sin del besluta:

1:o att antaga ett särskildt på guld grundadt myntsytstem att vid sidan af gällande silfvermynt-system tillämpas af dem, hvilka vilja deraf vid försträckning eller annan kreditrörelse sig begagna;

2:o att myntenheten i detta nya system skall vara det guldmünt, som utmyntas i enlighet med Kongl. Förordningen den 31 Juli 1868 och benämnas Carolin;

3:o att tiondedelen af en Carolin skall, under benämning af Mark, blifva det nya myntsytstemets räkneenhet;

4:o att en Mark indelas uti 100 örtug;

5:o att bråkdelar af Carolinen må tillsvidare, och så länge utmyntning af deremot svarande myntstycken icke sker, gäldas med silfvermynt eller, der enligt gällande lag kopparskiljemynt får i liqvid användas, med detta enligt sådan grund, att en Mark eller 100 örtug anses gälla lika med 72 öre.“

af Herr *Faxe*, som, hufvudsakligen instämmande i de af Herr Bergström uttalade åsigter och i nära öfverensstämmelse med de af Utskottet anförda grunder, biträdt det af den förre afgifna förslag.